

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΕΥΘΥΦΡΩΝ

Εισαγωγή, μετάφραση και
ἐπισημειωτικά σημειώματα
ἀπὸ τὸν
Ν.Μ. ΣΚΟΥΤΕΡΟΠΟΥΛΟ

Ἐκδόσεις ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΑ
ΑΘΗΝΑ 1982

οὐ φοβῆθι δικάζομενος τῷ πατρὶ ὅπως μὴ αὐτὸ σὺ ἀνώσιον πρᾶγμα τυγχάνῃς πράττων·

ΕΥΘ. Οὐδὲν γάρ αὐ μου ὄφελος εἴη, ὦ Σώκρατες, οὐδέ τῷ αὐ διαφέροι Εὐθύφρων τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, εἰ μὴ τὰ 5 τοιαῦτα πάντα ἀκριβῶς εἰδέην.

ΣΩ. Ἄρ' οὐ μοι, ὦ θαυμασίε Εὐθύφρων, κράτιστόν ἐστι μαθητῆ τῷ γεέσθῃ, καὶ πρὸ τῆς γραφῆς τῆς πρὸς Μέλητρον αὐτὰ ταῦτα προκαλεῖσθαι αὐτόν, λέγοντα ὅτι ἔγωγε καὶ ἐν 5 τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ τὰ θεῖα περὶ πολλοῦ ἰπουσίμην εἰδῶν, καὶ νῦν ἐπειδὴ με ἐκείνος αὐτοσχεδιάζοντά φησι καὶ καιρομοῦντα περὶ τῶν θεῶν ἐξαιμαρτάνειν, μαθητῆς διη γέγονα σὸς — «καὶ εἰ μὲν, ὦ Μέλητρος,» φαίην αὐ, «Εὐθύφρονα ὁμοιογενῆ σοφὸν εἶναι τὰ τοιαῦτα, [καὶ] ὀρθῶς νομίσειν καὶ ἐμὲ ἡγεῖν καὶ μὴ δικάζον· εἰ δὲ μὴ, ἐκείνῳ τῷ διδασκάλῳ λάχε δικην πρότερον ἢ ἐμοί, ὡς τοὺς πρεσβυτέρους διασφείροντι ἐμὲ τε καὶ τὸν αὐτοῦ πατέρα, ἐμὲ μὲν διδάσκουσι, ἐκείνῳ δὲ νοθεύουσι τε καὶ κολλάζουσι.»—καὶ αὐ μὴ μοι πείθεται μηδὲ ἀφήνῃ 5 τῆς δικῆς ἢ αὐτ' ἐμοῦ γράφῃται σέ, αὐτὰ ταῦτα λέγειν ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἢ προυκαλούμην αὐτόν;

ΕΥΘ. Ναι μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, εἰ ἄρα ἐμὲ ἐπιχειρήσειε γράφεσθαι, εἴρουμ' αὐ, ὡς οἴμαι, ὅπῃ σαθρὸς ἔστω, καὶ πολλὸν αὐ ἡμῶ πρότερον περὶ ἐκείνου λόγος ἐγένετο ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἢ περὶ ἐμοῦ.

ΣΩ. Καὶ ἐγὼ τοι, ὦ φίλε ἑταῖρε, ταῦτα γιννώσκων μαθητῆς ἐπιθυμῶ γεέσθαι σός, εἰδὼς ὅτι καὶ ἄλλος ποῦ τις 5 καὶ ὁ Μέλητρος οὔτος σέ μὲν οὐδὲ δοκεῖ ὄρᾶν, ἐμὲ δὲ οὔτως

4b 8-c 3 Μέ τὴν ἀπάντησή του ὁ Εὐθύφρων δέχεται ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν εἰρωνία τοῦ Σωκράτη. Ὡστόσο ἀπὸ μιᾶ ἀποψη ἢ αὐτοπεποίθηση τοῦ Εὐθύφρονα εἶναι ἀρκετὰ πειστική: Σ' αὐτῆ τὴν ὑποθετική πάλιν του με τὸν Μέλητρο καὶ τοὺς ἄλλους κατηγοροῦς τοῦ Σωκράτη, «ἡ ἀναμέτρηση» — βραβεῖοιμαί τις φράσεις τοῦ R. Guardini, Der Tod des Sokrates, σελ. 20— «θά ἦταν ἀσύμμετρο σέ

λέξ— μὴ τυχὸν ἀντιδικώντας με τὸν πατέρα σου κάνεις κι ἐσύ κάτω ἀνώσιος;

ΕΥΘ. Δὲν θά ἀξίζα τίποτα, Σωκράτη, καὶ διόλου δὲν θά διέφερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἂν ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ ἤξερα τόσο καλά.

ΣΩ. Τότε λοιπὸν, χρυσέ μου ἀνθρώπε, τό καλύτερο ποῦ ἔχω νά κάνα εἶναι νά γίνω μαθητῆς σου καὶ, ἐν ὄψει τῆς δικῆς μου, νά πῶ στὸν Μέλητρο ὅτι ἐγὼ πάντοτε θεωροῦσα πολὺ σπουδαῖο νά ἀποκτιῶ γνώσεις στὰ θέματα τῆς θρησκείας καὶ ὅτι ἰδίως τώρα ποῦ ἐκείνος ὑποστηρίζει πῶς με τοὺς αὐτοσχεδιασμούς καὶ τίς καινοτομίες μου βρίσκουμαι σέ θρησκευτική πλάνη, ἔγινα δικός σου μαθητῆς — «κι ἂν μὲν, Μέλητρος,» λέω νά τοῦ προτεῖνω, «παρὰδέχουσαι ὅτι ὁ Εὐθύφρων εἶναι σοφός σ' αὐτὰ τὰ θέματα, νά θεωρεῖς ὅτι καὶ οἱ δικές μου θρησκευτικές πεποιθήσεις εἶναι σωστές καὶ ἐπομένως μὴ μέ τραβᾶς στὰ δικαστήρια· ἂν ὅμως ὄχι, κάνε πρώτα καταγγελία σ' ἐκείνον, τὸν δασκάλό μου, ὅτι διασφείρει τοὺς ἡλικιωμένους, ἐμένα καὶ τὸν πατέρα μου — ἐμένα διδάσκοντάς με καὶ τὸν πατέρα του νοθετώντας καὶ τιμωρώντας τον». Κι ἂν δὲν πεισθεῖ ὁ Μέλητρος νά με ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν κατηγορία ἢ νά καταγγεῖλαι ἐσένα ἀντὶ γιὰ μένα, θά μπορούσα τὰ ἴδια αὐτὰ πράγματα νά τὰ προτεῖνω καὶ στὸ δικαστήριο. Πῶς τό βλέπεις;

ΕΥΘ. Μὰ τὸν Δία, Σωκράτη, ἂν ἐπιχειροῦσε νά καταγγεῖλαι ἐμένα, θά ἔβρισκα, πιστέω, τό ἀδύνατο σημείο του καὶ τότε πιά ἢ συζήτηση στὸ δικαστήριο θά ἀφοροῦσε πρώτα αὐτόν καὶ πολὺ ἕστερα ἐμᾶς.

ΣΩ. Ἐγὼ τό ξέρω αὐτό, φίλε μου, καὶ γι' αὐτό θέλω νά γίνω μαθητῆς σου, ἐπειδὴ βλέπω ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μέλητρος — ἄλλὰ καὶ

ἴσους. Ὁ Σωκράτης ὅμως δὲν θά ἔχει σὴν διάθεσή του τὰ ἀπαιρήματα ὅλα γιὰ τὸν δικό του ἀγῶνα ποῦ ἀρχίζει σέ λίγο. Ἔτσι, αὐτῆ τῆ σχεδὸν ἀδαχονική συνομιλία τὴν διαπερνᾷ ἕνα τραγικό προαίτημα γιὰ ὁ, πὶ θά συμβεῖ στή συνέχεια». Πιβ. καὶ τὴν παρατήρηση στὸ 9c 1.

ἄξιως [ἀρεχυνῶς] καὶ βῆδως κατεῖδεν ὅστε ἀσεβείας ἐργά-
 γαστο. νῦν οὖν πρὸς Διὸς λέγε μοι ὃ νυνδὴ σαφῶς εἰδέναι
 διαχυρίξου, ποῖόν τι τὸ εὐσεβές φῆς εἶναι καὶ τὸ ἀσεβές
 δ καὶ περὶ φόου καὶ περὶ τῶν ἀλλων; ἢ οὐ ταῦτό ἐστιν ἐν
 πάσῃ πράξει τὸ ὅσιον αὐτῷ; καὶ τὸ ἀνόσιον αὐτῷ μὲν
 ὅσιον παντὸς ἐνωρίαν, αὐτὸ δὲ αὐτῷ ὅμοιον καὶ ἔχον μίαν
 τῶν ἰδέων κατὰ τὴν ἀνοσιότητα πᾶν ὅτιπερ ἂν μέλλῃ
 5 ἀνόσιον εἶναι;

ΕΥΘ. Πάτως δήπου, ὦ Σωκράτες.

ΣΩ. Λέγε δή, τί φῆς εἶναι τὸ ὅσιον καὶ τί τὸ ἀνόσιον;

ΕΥΘ. Λέγω τοῦτον ὅτι τὸ μὲν ὅσιον ἐστὶν ὅπερ ἐγὼ νῦν
 ποῖω, τῷ ἀδικούντι ἢ περὶ φόου ἢ περὶ ἰερῶν κλοπῆς ἢ τι

5d 4 Ἡ λέξη ἰδέα δὲν περιέχεται στήν ἀρχική ἐρώτηση τοῦ Σωκράτη (ποῖόν τι τὸ εὐσεβές φῆς εἶναι...; 5c 9) ἀλλὰ εἰσάγεται ἀπροσδό-
 κητα καὶ «ἀθόρυβα» πρὸς τὸ τέλος μιᾶς δευτέρης διακρινωτικῆς
 ἐρώτησης, σὲ μιά σύντομη φράση μὲ τὴν ὁποία ἐπεξηγεῖται ἡ
 ἔννοια τοῦ ὁμοίου αὐτῷ (αὐτῷ ὅμοιον καὶ ἔχον μίαν τῶν ἰδέων κατὰ
 τὴν ἀνοσιότητα... d 4). Ὁ Εὐθύφρων δὲν δείχνει νὰ μὴν κατανοεῖ
 τὰ λόγια τοῦ Σωκράτη, οὔτε ὁ Σωκράτης κρίνει ἀπαραίτητο νὰ
 διασαφηνίσει περισσότερο τὸ νόημα τῆς λέξης. Ὡστόσο, θὰ ἦταν
 λάθος ἂν προχωρούσαμε στὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ παραπάνω
 χωρίο — καθῶς καὶ τὰ συναφῆ χωρία ποῦ θὰ ἐπισημάνουμε στὴ
 συνέχεια τοῦ διαλόγου — δὲν σχετίζονται μὲ τὴ θεωρία τῶν ἰδέων.
 Ὁ Πλάτων ἐδῶ ἀρκεῖται στὴ φυσικὴ σημασία τῆς λέξης ἰδέα ποῦ
 «βασταίνει» καὶ σημαντικὸ μέρος τοῦ τεχνικοῦ εἰδικῶ νοήματός

ὄχι μόνο αὐτός — δίνει τὴν ἐντύπωση πὼς ἐπένα δὲν σὲ ἔχει κἂν
 προσέξει, ἐνῶ ἀντίθετα ἐμένα μὲ ἐπεσήμανε τόσο καθαρά καὶ
 τόσο εὐκόλα ὅστε μοῦ ἔκανε καὶ δημόσια καταγγελία γιὰ
 ἀσεβεία. Γιὰ πῆς μου λοιπόν, μὰ τὸν Δία, σχετικὰ μὲ αὐτὸ ποῦ μὲ
 τόσο πεποιθήσει μᾶς διαβεβαιώνεις ὅτι τὸ κατέχεις καλά; Τί
 λογῆς πράγμα ὑποστηρίζεις πὼς εἶναι ἡ εὐσεβεία καὶ τί ἡ ἀσεβεία
 σὲ σχέση καὶ μὲ τὸ φόνο ἀλλὰ καὶ γενικότερα σὲ σχέση μὲ
 ὁποιοδήποτε ἄλλο πράγμα; Ἡ μήπως τὸ ὅσιο, αὐτὸ καθ᾽αυτὸ, δὲν
 εἶναι τὸ ἴδιο σὲ κάθε πράξει; Κι ἐπίσης τὸ ἀνόσιο: δὲν εἶναι κι
 αὐτὸ ἀπὸ τῆς μιᾶς ἀντιθετο, ὡς πρὸς τὴν ἀνοσιότητα, ἀπὸ καθ᾽εἰ
 ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ἀλλή ὅμοιο μὲ τὸν ἑαυτὸ του; Καὶ δὲν εἶναι
 ἀκόμη ἀλήθεια πὼς ὅτιδήποτε χαρακτηρίζεται ἀνόσιο ἔχει, ὡς
 πρὸς τὴν ἀνοσιότητα, ἕνα μόνο τύπο;

ΕΥΘ. Ἀσφαλῶς ναί, Σωκράτη.

ΣΩ. Γιὰ πῆς μου, λοιπόν, τί ὑποστηρίζεις πὼς εἶναι τὸ ὅσιο καὶ
 τί τὸ ἀνόσιο;

ΕΥΘ. Νά, κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ ὅσιο εἶναι αὐτὸ ποῦ κάνω τώρα
 ἐγὼ, δηλαδή νὰ καταδιώκεις ὅποιον κάνει κάποια κακὴ πράξη,

τῆς· οἱ ἐκφραστικὲς δυνατοότητες τῆς λέξης τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ τὴν
 χρησιμοποιεῖ στὸ παραπάνω χωρίο δίχως πρόσθετες ρυθμίσεις.
 5d 7 Μὲ τὴν ἐρώτησή του τί φῆς εἶναι τὸ ὅσιον ὁ Σωκράτης διορθώνει
 «αισιωρᾶ» τὴ διατύπωση τοῦ 5c9, ποῖόν τι τὸ εὐσεβές φῆς εἶναι. Σὲ
 ἄλλους πλατωνικοὺς διαλόγους, ἄ.χ. στὸν Μένωνα (71b, 100b) ἢ
 στὸν Νόμο (223b) ἀντιδιαστέλλονται ρητὰ αὐτοὶ οἱ δύο τύποι τῆς
 ἐρώτησης καὶ ὑποστηρίζεται ἡ ἀπόλυτη προτεραιότητα τοῦ
 πρώτου τύπου, μὲ τὸν ὅτιο ζητᾶμε ἕνα γενικὸ ὄρισμό γιὰ κάτι,
 π.χ. «τί εἶναι ἀρετὴ» ἢ «τί εἶναι φίλιον», ἀπέναντι σὲ κάθε ἄλλη
 ἐρώτηση ποῦ ἀναφέρεται σὲ κάποιο ἰδιαιτέρο γνῶσιμα τοῦ
 πράγματος αὐτοῦ, ἄ.χ. «ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι κάτι ποῦ διδάσκειται» ἢ
 «ἂν ἡ φιλοσοφία ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον ὄρο τῆς φιλαίας».

10 ἄλλο τῶν τοιούτων ξέγαμπτάνουσι ἐπεξέλειαι, ἔαυτε πατήρ
 e ἂν τυγχάνῃ ἔαυτε μήτηρ ἄλλος ὄντων, τὸ δὲ μὴ
 ἐπεξέλειαι ἀπόσταν· ἐπεὶ, ὡς Σώκρατες, θέσσαι ὡς μέγα σοι ἐρῶ
 τεκμήριον τοῦ νόμου ὅτι οὕτως ἔχει—ὁ καὶ ἄλλοις ἤδη εἶπον,
 ὅτι ταῦτα ὁρθῶς ἂν εἴη οὕτω γενεόμενα—μὴ ἐπιτρέψω τῶ ἄνε-
 5 βούντι μὴδ' ἂν ὄντων τυγχάνῃ ἂν. αὐτοὶ γὰρ οἱ ἀθροιστοὶ
 τυγχάνουσι νομίζοντες τὸν Δία τῶν θεῶν ἀριστον καὶ δικαιο-
 τανον, καὶ τοῦτον ὁμολογοῦσι τὸν αὐτοῦ πατέρα δεῖσθαι ὅτι
 τοὺς ἕεις κατέπων οὐκ ἐν δίκῃ, κἀκεῖνόν γε αὐ τὸν αὐτοῦ
 πατέρα ἐκτεμεῖν δι' ἔτερα τοιαῦτα· ἐμοὶ δὲ χαλεπαίνουσιν
 ὅτι τῶ πατρὶ ἐπεξέρχομαι ἀδικούντι, καὶ οὕτως αὐτοὶ αὐτοῖς
 τὰ ἐναυτία λέγουσι περὶ τε τῶν θεῶν καὶ περὶ ἐμοῦ.

5

5d-8kε. Στους πρώτους πλατωνικούς διαλόγους ἡ ἀπάντηση τῶν συνομιλητῶν τοῦ Σωκράτη στὴν ἀρχική ἀπόπειρα νὰ διοριστεῖ ἡ ἔννοια γύρω ἀπὸ τὴν ὁποία στρέφεται ἡ συζήτηση, συνδέεται στενὰ μὲ τὴν προσωπικότητά τους: τίς ἐμπειρίες, τίς ἀντιλήψεις τους, τὴν ἀγωγή τους. Δ.χ. ὁ στρατηγὸς Λάχης ὑποστηρίζει ἀρχικά στὸν ὁμώνυμο διάλογο ὅτι ἀνδρεία εἶναι νὰ μὴν υποχωρεῖς στὸν ἐχθρὸ (Λάχης, 190e). ὁ ἐπιμελημένος ἀνθερπευμένος Χαμίδης σπεύδει νὰ ταυτίσει τὴν σωφροσύνη μὲ τοὺς καλοὺς τρόπους καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ντροπῆς (Χαμίδης 159b, 160e). Πρβ. ἔτισης τὴν πρώτη ἀπάντηση τοῦ Κέρβαλου στὰ ἀρχικά χωρία τῆς Πολιτείας, 331a-b. Σέ ἕνα τέτοιο πλαίσιο πρέπει νὰ ἐνταχθεῖ καὶ ἡ πρώτη, μακρόσυρτη (5a-8ba-5), ἀπάντηση του θεοκοιμαντοῦς Εὐθύφωνα στὴν ἐρώτηση τοῦ Σωκράτη τί εἶναι τὸ ὄσιο: Δείχνει τὴν ἐπαροχή του (ὄσιοι ἐστὶν ὄπερ ἐγὼ ποιών... 5d-8g), τὴν ἀδυναμία του νὰ ἀντιδιαστείλλει τὸ ὄσιο ἐν γένει ἀπὸ μιά ἐπιμέρους ἐκφανσὴ του καί, προπαντός, τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὁ

εἶτε γιὰ φόνου πρόκειται εἶτε γιὰ ἱεροσυλία εἶτε γιὰ κἀτι ἄλλο παρόμοιο, ἀνεξάρτητα ἀν αὐτὸς ποῦ τὴν διαπράττει τυχαίνει νὰ εἶναι ὁ πατέρας, ἡ μητέρα σου ἢ ὁποιοσδήποτε ἄλλος· καὶ ἀντίθετα, τὸ νὰ μὴ τὸν καταδικάσεις εἶναι ἀνόσιο. Καὶ πρόσθε, Σωκράτη, τί ἀντιπάνταχρη ἀπόδειξη θὰ σοῦ φέρω ὅτι αὐτὸ ἐπιτάσσει ὁ θεῖος νόμος—κἀτι ποῦ τὸ ἔχω περὶ ἤδη καὶ σέ ἄλλους πῶς ἔτσι πρέπει νὰ γίνεται—δηλαδὴ νὰ μὴν ἀφίηνεις ἀνενόχλητο αὐτὸν ποῦ κάνει μιά ἀσέβεια, ὅποιος κι ἂν εἶναι αὐτός. Γιατί οἱ ἴδιοι ἀθροιστοὶ ποῦ λατρεύουν τὸν Δία ὡς τὸν ἀνώτατο καὶ τὸν πιὸ δικαιο ἂν' ὄλους τοὺς θεοὺς παραδέχονται, ὠστόσο, ὅτι ὁ Δίας ἔδωσε χειροδόξα τὸν πατέρα του ἐπειδὴ καταβρόχθισε—ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα—τὰ παιδιὰ του, καὶ ὅτι κι ἐκεῖνος πάλι εἶχε εὐνοήσει τὸν δικό του πατέρα γιὰ παρόμοιους λόγους. Μὲ ἔμένα ὅμως ποῦ διώκω τὸν πατέρα μου γιὰ τὸ ἀδικημά του, δυσανασχετοῦν, ἀντιφάσκοντας ἔτσι μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους, ἀφοῦ ἄλλα ὑποστηρίζουν γιὰ τοὺς θεοὺς καὶ ἄλλα γιὰ μένα.

Εὐθύφρων ἀντιλαμβάνεται τὸν κόσμο ὡς πεδίο μάχης ἀοράτων μυθικῶν δυνάμεων (5e 2kε.).

6a «Σ'τὰ τέλη τοῦ 5ου αἰῶνα», σημειώνει ὁ R.E. Allen, Plato's 'Euthyphro' and the Earlier Theory of Forms σελ. 25, «οἱ ἀκέραιοι ἀθροιστοὶ ἀνοοῦνταν νὰ δεχτοῦν ὅτι οἱ θεοὶ βαρύνονται μὲ ἠθικές δυνάμεις ποῦ ὄταν τίς συναντᾶμε στοὺς ἀθρόπους τίς καταδικάζουμε. Τὴν πολυαίμακτη ἱστορία τοῦ Δία, τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Οὐρανοῦ τὴν ἀνημετηρίαν γενικά ὡς ἀλλογορία ἢ δὲν ἔκρουσαν ὅτι τὴν θεωροῦσαν φανταστική. 'Ο Εὐθύφρων ἀκέραια διαφορετικά'. Ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Εὐθύφωνα (ἐμοὶ δὲ χαλεπαίνουσιν ὅτι τῶ πατρὶ ἐπεξέρχομαι ἀδικούντι, 6a-3-5) συνάγεται ἀκόμη ὅτι ὁ μέσος 'Αθηναῖος δὲν ἔπαιρνε πιά στὰ σοβαρὰ τὸν κίνδυνο τοῦ μιάσματος.

ΣΩ. Ἀρά γε, ὦ Εὐθύφρων, τοῦτ' ἔστω [οἶ] οὐνεκα τὴν γράφην φεύγω, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐπειδὴ τις περὶ τῶν θεῶν λέγῃ, δυσχερῶς πως ἀποδέχομαι; διὸ δὴ, ὡς ἔαικε, φήσεταιίς με ἐξαμαρτάνειν. νῦν οὖν εἰ καὶ σοὶ ταῦτα συνδοκεῖ τῷ εὐ εἰδότερι περὶ τῶν τοιούτων, ἀνάγκη δὴ, ὡς εἴκει, καὶ ἡμῶν συγχωρεῖν. τί γὰρ καὶ φήσομεν, οἷ γε καὶ αὐτοὶ ὁμόλογοῦμεν περὶ αὐτῶν μηδεν εἰδέναι; ἀλλὰ μοι εἶπέ πρὸς Φιλίου, σὺ ὡς ἀληθῶς ἠγῆ ταῦτα οἴσως γεγνηέναι;

ΕΥΘ. Καὶ ἔτι γε τοῦτων θαυμασιώτερα, ὦ Σάκκαρας, ἃ οἱ πολλοὶ οὐκ ἴσασιν.

ΣΩ. Καὶ πόλιν αἶρα ἠγῆ σὺ εἶπαι τῷ ὄντι ἐν τοῖς θεοῖς πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἔχθρας γε δευῶς καὶ μάχας καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά, οἷα λέγεται τε ὑπὸ τῶν ποιητῶν, καὶ ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν γραφέων τὰ τε ἄλλα ἱερὰ ἡμῶν καταπεποικιλῆται, καὶ οὐ καὶ τοῖς μεγάλαις Πανωθηναίοις ὁ πέπλος μεστὸς τῶν τοιούτων ποικιλιμμάτων ἀνάγεται εἰς τὴν ἀπόρροα; ταῦτα ἀληθῆ φῶμεν εἶπαι, ὦ Εὐθύφρων;

ΕΥΘ. Μὴ μόνον γε, ὦ Σάκκαρας, ἀλλ' ὅπερ ἄρτι εἶπον, ἢ καὶ ἄλλα σοι ἐγὼ πολλά, ἔμπερ βοῶντι, περὶ τῶν θεῶν διηγήσομαι, ἃ σὺ ἀκούων εὐ οἶδ' ὅτι ἐκπλαγήστη.

6a 6-14 Ἡ ἄρνηση τοῦ Σωκράτη νὰ παραδεχτεῖ ὅσα οἱ μῦθοι ἱστοροῦν γὰρ τοὺς θεοὺς ἐντάσσεται στὸ μεγάλο ρεῦμα τοῦ θρησκευτικοῦ διαφωτισμοῦ ποὺ ἀρχίζει μὲ τὸν Ξενοφάνη. Ἐδῶ ὁ Σωκράτης ἀποφεύγει νὰ συζητήσει γιά τὴ φύση τοῦ θεοῦ καὶ ἀρκεῖται νὰ ἐκφράσει τὴν ἀμφιβολία του γιά ὅσα ὁ θρησκὸλόγητος Εὐθύφρων θεωρεῖ αὐτονοήτα.

6b 5 Ἡ ἀπάντηση τοῦ Εὐθύφωνα (καὶ ἔτι γε τοῦτων θαυμασιώτερα...) δίνει στὸν Σωκράτη τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναφερθεῖ εἰδικότερα καὶ σὲ ὅσα ἀφηγοῦνται γιά τοὺς θεοὺς οἱ ποιητὲς. — κυρίως ὁ Ὀμηρὸς καὶ ὁ Ἡρόδοτος. Προαναγγέλλεται ἔτσι ἡ μετωπικὴ ἐπίθεση στὴν ὀμηρικὴ θεολογία ποὺ θά ἐπιχειρήσει ἀργότερα ὁ Πλάτων

ΣΩ. Αὐτὸς ἄραγε, Εὐθύφρων, νὰ ἴναι ὁ λόγος ποὺ εἴμαι τώρα κατηγορούμενος; Τό ὅτι, δηλαδὴ, κάθε φορά ποὺ ἀκούω νὰ λένε τέτοια πράγματα γιά τοὺς θεοὺς, μοῦ ἔρχεται κάπως δύσκολο νὰ τὰ παραδεχθῶ; Αὐτό, φαίνεται, θά ὑποστηρίξουν πῶς εἶναι τό λάθος μου. Ὡστόσο ἀποῦ τὰ παραδέχεσαι καὶ ἐσύ, ποὺ ἔχεις εἰδικῆς γνώσεις σ' αὐτὰ τὰ πράγματα, πρέπει, φαίνεται, νὰ τὰ δεχτοῦμε καὶ ἐμεῖς. Γιατί πραγματικά, σάν τί μπορούμε νὰ ποῦμε ἐμεῖς ποὺ ἀναγνωρίζουμε ὅτι δεν ἔβρουμε τίποτε γι' αὐτά; Πές μου ὁμως, γιά τό ὄνομα τοῦ Δία, τοῦ θεοῦ τῆς φυλῆς; Στ' ἀλήθεια πιστεύεις πῶς ἔχουν γίναι τέτοια πράγματα;

ΕΥΘ. Βεβαίως, καὶ ἄλλα ἀκόμη πιό παράδοξα ἀπ' αὐτά, ποὺ ὁ κόμος Σωκράτη, δεν τὰ ξέρει.

ΣΩ. Πιστεύεις ὅτι πράγματι γίνονται πόλεμοι ἀνάμεσα στοὺς θεοὺς καὶ ὅτι ὑπάρχουν ἔχθρες φοβερῆς ἀνάμεσά τους καὶ διαμάχες καὶ πολλά ἄλλα σάν αὐτὰ ποὺ ἀνιστοροῦν οἱ ποιητὲς καὶ ἔχουν ζωγραφίσει μὲ κάθε λογγῆς χρώματα οἱ μεγάλοι μας ζωγράφοι στοὺς ναοὺς καὶ ποὺ εἰδικότερα ὁ πέπλος ποὺ ἀνεβάζουν στὴν Ἀκρόπολη στὰ μεγάλα Πανωθηναία εἶναι γεμάτος κεντήματα μὲ τέτοιες παραστάσεις; Θὰ δεχτοῦμε πῶς εἶναι ἀληθινὰ αὐτά, ἔ Εὐθύφωνα;

ΕΥΘ. Ὅχι μόνο αὐτά, Σωκράτη, ἀλλὰ, ὅπως σοῦ εἶπα πρῶτύτερα, ἔχω νὰ σοῦ διηγηθῶ γιά τοὺς θεοὺς, ἂν βέβαια τό θέλεις καὶ ἐσύ, ἓνα σωρὸ πράγματα ποὺ ξέρω καλά πῶς ἀκούγοντάς τα θά σαστίσεις.

(Πλοῦτεια, 377e κέ., Νόμοι 941b κἀ.) καὶ ποὺ θά χαρακτηριζέται ἀπὸ τὴν ἴδια διαπλοκὴ καθ'αυτὸ θεολογικῶν ἀντιρρήσεων μὲ ἐπικρίσεις κατὰ τῶν ποιητῶν.

6c 1 Τὰ μεγάλα Πανωθηναία — ἡ λαμπρότερη γιορτὴ τῶν Ἀθηνῶν — γιορτάζονταν κάθε τέσσερα χρόνια τὸν μήνα Ἐκατομβαιῶνα (Ἰουλιος) πρὸς τιμὴν τῆς Πλοιδόδος Ἀθηνᾶς. Τό πικρῆμα καὶ ὁ μέρως τῆς γιορτῆς ἦταν ἡ πομπή τοῦ ἱεροῦ πέπλου στὴν Ἀκρόπολη τὴν τελευταία ἡμέρα. Ὁ πέπλος εἶχε κεντημένες παραστάσεις ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς θεᾶς Ἐραντίου τῶν Γυνάτων.

ΣΩ. Οὐκ ἂν θαυμάζοιμι. ἀλλὰ τὰ αὐτὰ μὲν μοι εἰς αὐθις ἐπὶ σχολῆς διηγήσῃ· νυνὶ δὲ ὅτεπρ ἄστυ σε ἠρόμητιν περὶ σφέλτερον εἶπευ. οὐ γὰρ με, ὦ ἔραϊπε, τὸ πρότερον δ ἱκανῶς εἰδούσας ἐρωτήσαστα τὸ ὅσιν ὅτι ποτ' εἴη, ἀλλὰ μοι εἶπες ὅτι τοῦτο τυγχάνει ὄσιν ὅν θ' στυ νῦν ποιεῖς, φόνου ἐπεξίω τῷ παρλί.

ΕΥΘ. Καὶ ἀληθῆ γε ἔλεγον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἴσως. ἀλλὰ γάρ, ὦ Εὐθύφρων, καὶ ἄλλα πολλά φῆς εἶναι ὄσια.

ΕΥΘ. Καὶ γὰρ ἔστω.

ΣΩ. Μήμησοι οὖν ὅτι οὐ τοῦτό σοι διεκελευόμην, ἔν τι 10 ἢ δύο με διδάξαι τῶν πολλῶν ὄσιων, ἀλλ' ἐκείνο αὐτὸ τὸ εἶδος φ' πάντα τὰ ὄσια ὄσια ἔστω; ἔφησθα γὰρ που μὲν ἰδέσθαι τὰ τε ἀνόσια ἀνόσια εἶναι καὶ τὰ ὄσια ὄσια· ἢ οὐ μνημονεύεις;

6d Οι λέξεις ἰδέα και εἶδος, ποῦ στὸν Εὐθύφωνα ἀπαντοῦν σχεδὸν ὡς συνώνυμα, συνδέονται ἐπιμολογικά μέ τή ρίζα * ἰδ- ἀπὸ τῆν ὁποῖα παράγεται τὸ ρῆμα ὀράω-εἶδον, καὶ ἀρχικά πρέπει νά σῆμαιναν τῆν «ἐξωτερική ἐμφάνιση», τῆν «ὄρατῆ μορφή» ἐνός πράγματος.— Ὀρισμένοι ἀπὸ τοὺς ἐρευνητές τοῦ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ θεωρία τῶν ἰδεῶν διαμορφώθηκε σταδιακά, διατάζουν νά δεχτοῦν ὅτι σ' ἕναν πρῶμο πλατωνικό διάλογο εἶναι δυνατό νά ἐπισημανθοῦν ἴχνη τῆς κατά τῆν ἀποψη τους ἀδικογράφωτης ἀκόμη θεωρίας (Milamowitz, C. Ritter, Crube, Black) ἐνῶ ἄλλοι περιορίζονται νά ἐντοπίσουν στὸν Εὐθύφωνα τίς ἀπαρχές μόνο τῆς μεταφυσικῆς θεωρίας τοῦ Πλάτωνος (Allen). "Εἶσι ὁ Grube, Plato's Thought σελ. 8 καὶ 10, πιστεύει ὅτι ἡ χρήση τῶν λέξεων ἰδέα καὶ εἶδος στὸν Εὐθύφωνα ἀποτελεῖ «σαφῆ ἔνδειξη ἐνός λεξιλογίου τοῦ ἀναπτύσσεται ἀνά... Γιατί ἀπὸ τὸ πωτὰ κανείς, μέ τί μοιζῶν» ὅσα τὰ ὄσια παράγεται», ὅπως κατὰ τῆν ἀποψη τοῦ συμβαίνει στὸν Εὐθύφωνα, «ὡς τὸ νά πωτὰ 'τί εἶναι αὐτὸ μέ τὸ

ΣΩ. Δέν θά μοῦ φαινόταν παράξενο. Ἄλλὰ αὐτὰ ἄφησέ τα για καμιά ἄλλη φορὰ που θά ἔχουμε καιρό. Τώρα ὅμως προστάθηκε νά μοῦ ἐξηγήσεις μέ μεγαλύτερη σαφήνεια αὐτὸ που σέ πώτησα. Γιατί φίλε μου, ὅταν σέ πώτησα πρῶτύτερα τί εἶναι τὸ ὄσιο, δέν μοῦ ἔδωσες διαφωτιστικὴ ἀπάντηση ἀλλὰ μοῦ εἶπες μόνο ὅτι ὄσιο εἶναι αὐτὸ που κανείς, τώρα ἐσύ μέ τὸ νά διώκεις δικαστικά τὸν πατέρα σου γιά τὸ φόνου.

ΕΥΘ. Πολύ σωστά σου εἶπα, Σώκρατη.

ΣΩ. Ἴσως. Πάντως, Εὐθύφωνα, παραδέχεσαι ὅτι καὶ ἄλλα πολλά πράγματα εἶναι ὄσια.

ΕΥΘ. Ἄσφαλῶς καὶ εἶναι.

ΣΩ. Θά θυμᾶσαι, λοιπόν, ὅτι ἐγὼ δέν σου ζήτησα αὐτό, δηλαδῆ νά μοῦ ἀναφέρεις ἕνα ἢ δύο ἀπὸ τὰ πολλά ὄσια, ἀλλὰ σου ζήτησα τὸ συγκεκριμένο τυπικό γνώρισμα δυνάμει τοῦ ὁποῖου ὅλα τὰ ὄσια εἶναι ὄσια. Γιατί συμφώνησες, θαρρῶ, ὅτι δυνάμει ἐνός τυπικοῦ γνωρίσματος εἶναι τὰ ἀνόσια ἀνόσια καὶ τὰ ὄσια ὄσια· ἢ μήπως δέν τὸ θυμᾶσαι;

ὁποῖο μοιζῶν', ἡ ἀπόσταση εἶναι μόνο ἕνα βῆμα», ἕνα βῆμα που κατὰ τὸν Grube ὁ Πλάτων τὸ ἔκανε στὸν Μένωνα καὶ στὸν Φαῖδωνα. "Ο R.E. Allen, Plato's "Euthyphro" κλτ. σελ. 67, ὑποστηρίζει ὅτι ἡ διερεύνηση τοῦ προβλήματος τί εἶναι τὸ ὄσιο στὸν Εὐθύφωνα, βασίζεται σέ ἕνα πλέγμα παραδοχῶν που «συνιστᾶ μιά (ὄχι τῆν) θεωρία τῶν ἰδεῶν». Ἀπεναντίας, ὅσοι δέχονται τῆν ἐνότητα τῆς πλατωνικῆς σκέψης (Α.Χ. Taylor, Shorey, Ross, Burnet, Krämer) σχετίζουν ἄμεσα τὰ παραπάνω χωρία μέ τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν. "Εἶσι ὁ P. Shorey, What Plato Said, σελ. 75, σημειώνει ὅτι ἡ φρασολογία τοῦ Σωκράτη, ὅταν ζητᾶ ἀπὸ τὸν Εὐθύφωνα νά ὀρίσει τὸ ὄσιου, «δέν διαφέρει ἀπὸ τῆ γλώσσα τῆς μεταφυσικῆς θεωρίας στοὺς μεταγενέστερους διαλόγους». Οἱ γνώμες αὐτῶν τῶν ἐρευνητῶν για τὰ χωρία τοῦ Εὐθύφωνα στά ὄσια ἀπαντοῦν οἱ λέξεις ἰδέα καὶ εἶδος διχάζονται μόνο ὡς πρὸς τὸ ἄν οἱ λέξεις αὐτές συνεπαγονται ἐδῶ καὶ τῆν ὑπερβατικότητα τῶν ἰδεῶν ἢ μόνο τῆν ἐνῆραξη τῶν ἰδεῶν στά ἐπιμέρους